

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 1 КЛАСУ

Валентина БУРЕНКО, завідувач кафедри методики мов і літератури Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

Навчання учнів молодшого шкільного віку – це особливий вид освітньої діяльності. Адже треба прищепити дитині позитивне ставлення до шкільного життя, сформувати загальнопізнавальні, організаційні, мовленнєві та контрольно-оцінні вміння і навички, які дадуть можливість розвинути потенціал особистості, виховати творчу індивідуальність.

У цьому віці особливого значення набуває саме належно організований дорослими процес навчання, який сприяє розвитку творчих здібностей дитини, пізнавальної активності, загальнонавчальних умінь і навичок та є дуже важливим для інтелектуального, фізичного, емоційного та соціального розвитку.

Засвоєння дитиною певних знань безпосередньо пов'язується з розвитком елементарних навичок навчальної діяльності, планомірного й диференційованого сприйняття навчального матеріалу, адекватного самооцінювання та спільноти з ровесниками діяльності. Процес навчання іноземної мови має бути засобом соціалізації дитини, сприяти розвитку емоційно-вольової та мотиваційної сфер, психічних функцій, таких як **мнемонічна дія**. У процесі навчальної діяльності діти оволодівають новими формами сприйняття; відбувається формування **довільних дій**, базових навичок і вмінь; інтелектуальний розвиток особистості.

За свідченням психологів, у дітей цього віку переважає **мимовільна увага**, оскільки довільна увага потребує певних вольових зусиль, які у цьому віці ще тільки починають формуватись. Водночас, коли дитина переборює певні труднощі, вона дістає задоволення, тому що це відповідає її первинній потребі у творчості. Відчуття задоволення і радості внаслідок досягнення певної мети викликають у дитини прагнення повторити вольові зусилля у навчальній діяльності.

Оскільки під час зосередження молодші школярі швидко втомлюються й стійкість уваги слабшає, то це значно впливає на ефективність навчання. Тому доцільно використо-

вувати ті засоби навчання, які допомагають зняти напруження, розвантажують психіку й нервову систему, усувають надмірне навантаження на зір, м'язи рук і впливають на мимовільну та вторинну увагу дитини, а саме: унаочнення, рухливі ігри, активні види діяльності (малювання, складання, ТЗН тощо).

Навчальна гра є важливим методичним прийомом, що дає змогу створювати певні ситуації. Використовуються не тільки рухові, мімічні, лексичні, граматичні, а й сюжетно-рольові ігри, діти перевтілюються у певні образи героїв і виступають вже від іх імені. Єдина засторога – не зловживати активними видами діяльності, бо вони можуть зумовлювати підвищення нервового збудження.

У процесі навчально-пізнавальної діяльності учнів першого класу важливе значення має розвиток процесу **сприймання**. Якщо вчитель не враховує психологічну природу цього процесу, це може негативно вплинути на рівень розуміння та запам'ятовування дитиною навчального матеріалу. Потрібно також не забувати про вікові особливості дітей, їхні інтереси і використовувати наочність (сюжетні малюнки, ілюстрації, комікси, діафільми, комп'ютерні навчальні ігри, кінофільми тощо) для ефективного розвитку функції сприймання. Запам'ятовування унаочненого матеріалу відбувається набагато швидше та ефективніше, особливо у процесі активної інтелектуальної діяльності. Діти запам'ятовують невимушено і легко той матеріал, який викликає позитивні емоції, є привабливим для них і містить важливу та цікаву інформацію.

Вони краще оперують образами, ніж поняттями, процес узагальнення у них – чуттєвий, образний, рідше – образно-поняттєвий. Розуміння у дітей цього віку відбувається на основі конкретного й безпосереднього сприймання. Хоча мислення в них інертне, конкретне, наочно-образне й недосконале, та в пізнанні навколошньої дійсності вони покладаються на певні компенсаторні процеси, що допомагають їм швидко й упевнено розвиватися.

Розглядаючи **мовленнєву діяльність**

учнів першого класу у процесі вивчення іноземної мови, вчитель має пам'ятати, що:

- збереження психічного і фізичного здоров'я дітей та їх розвиток є основним у процесі навчання;
- мова вивчається через особисту діяльність дітей на заняттях, тобто шляхом їх безпосередньої активної участі в усіх видах навчальної діяльності та іграх, які моделюють спілкування;
- у дітей, які починають вивчати іноземну мову, загальні мовленнєві механізми вже сформовані, тож не можна зовсім абстрагуватися від рідної мови, але вона повинна використовуватись у певних межах, коли це доцільно;
- характерною особливістю **пам'яті** дітей є здатність копіювати. Вони з легкістю опановують матеріал із привабливим ритмом і мелодикою (вірші, пісні, заримівки); вивчаючи, продукуючи, інсценуючи вірші, пісні, казки іноземною мовою, дитина залучається до культури рідної країни та культури країни, мову якої вона вивчає;
- запам'ятування мовного та мовленнєвого матеріалу дітьми є ефективним за умови супроводження його відповідним зоровим унаочненням, коли задіяно якомога більше аналізаторів;
- ситуативне діалогічне мовлення вважається більш природним для дітей цього віку. Воно є емоційнішою формою спілкування, в якому значну роль відіграють жести, міміка та паралінгвістичні засоби. Імпульсивність, характерні прояви психомоторного стану зумовлюють появу в мовленні дітей вигуків, виразів оцінювального характеру, екстралингвістичних дій, що властиве саме для діалогічного мовлення, адже вираження емоцій екстралінгвістичними засобами сприймається дітьми охоче, оскільки така форма спілкування є зрозумілою і доступною для них;
- розвиваючи **пізнавальну активність** дітей, учитель сприяє формуванню загально-пізнавальної спрямованості, яка виявляється у готовності дитини здійснювати активний пошук під час розв'язування тих чи інших проблем, здатності побачити нове в старому, добре відомому; в прагненні до пізнання, пошуку засобів задоволення жадоби до знань. Без мотивів не може виникнути жоден вид діяльності, зокрема й мовленнєва.

Потреба в мовленні формується у дітей на основі реальних, а не абстрактних, вигаданих ситуацій, їхні внутрішні мотиви переважають над зовнішніми. Діти дуже допитливі. Прагнення бути зрозумілими, повідомити іншому про щось, щоб отримати відповідь, і дізнати-

ся, як однолітки ставляться до них, — це ті основні мотиви, що спонукають до активного опанування мови й мовлення.

Спілкування дитини з дорослими та однолітками дає їй змогу правильно оцінювати людей, а водночас і себе, орієнтуватися у власних можливостях. Спілкуючись, дитина не тільки пізнає інших, а й набуває досвіду соціального життя. Завдяки спілкуванню зростає інтерес до навколошнього світу, у якому вона живе, встановлюються різноманітні зв'язки між ровесниками, відбувається обмін знаннями, досвідом, думками. Потріба в спілкуванні змушує дитину постійно зважати на людей, які її оточують. Таким чином, навчальні завдання і теми повинні максимально пов'язуватись із навколошнім світом дитини. Оскільки великого значення надається здоров'язбережувальним технологіям, то бажано чергувати фізичну і розумову діяльність, переходити з навчально-мовленнєвої на навчально-ігрову або рухливу, щоб запобігти втомленості дітей.

Водночас учитель має пам'ятати, що цікаве дітям краще запам'ятується, тому що вони відчувають потребу в розумовій активності. Проблемні ситуації пошукового характеру спонукають дитину самостійно з'ясовувати причини явищ, подій, вчинків, тим самим пробуджуючи їхні пізнавальні інтереси. Здебільшого діти дістають знання в готовому вигляді, а засвоєння значною мірою зводиться до розуміння та запам'ятування, тобто використовуються пасивні методи навчання, що призводить до формування пасивної особистості. Використання інтерактивних методів навчання дає змогу дитині під керівництвом дорослого досягти якісних результатів, а також сприяє формуванню особистості з ширшими творчими можливостями. **Знання тоді стають надбанням дітей, коли вони самі відкривають їх для себе.** Завдання повинні містити елементи загадки, бути творчими, цікавими — тільки тоді вони сприятийуть розвитку глибокого й стійкого інтересу. Завдяки такій зацікавленості дитина активно включається в навчальну діяльність зосереджується на матеріалі, у неї виникають запитання в процесі навчальної діяльності.

На цікавому занятті діти не відволікаються, ставлять запитання з власної ініціативи. Після заняття не поспішають залишити клас, оточують учителя, висловлюють власні судження з проблеми, запитують.

Дитина завжди чекає оцінювання своїх дій дорослими, їхньої підтримки, похвали. Вона хоче належати до тих, на кого звертають увагу, кого хвалять і люблять. Так поступово виникає і фор-

мується достатньо складна потреба в самоствердженні в очах дорослих і товаришів. Досягнувши бажаного, дитина відчуває задоволення, яке посилює не тільки потребу, а й інтерес до знань. Одним із ефективних засобів самоствердження дитини є **колективна діяльність**, яка створює умови для розвитку мислення, виховує інтерес до навчання, задовольняє потреби у спілкуванні, допомагає налагоджувати стосунки з однолітками, а в процесі розв'язування певних проблем задовольняє і пізнавальну потребу дитини. Враховуючи це, **контроль та оцінювання** дітей мають бути **мотивуючими і стимулюючими**, сприяти залученню їх до активної участі в навчальній діяльності.

Перелічимо чинники, які негативно впливають на стан здоров'я дитини і запобігти яким має вчитель:

- невідповідність методик і технологій навчання віковим особливостям та функціональним можливостям дітей;
- надмірна інтенсифікація навчального процесу;
- нерациональні форми організації навчальної діяльності дітей;
- стресова педагогічна тактика;
- функціональна неграмотність учителя.

Треба пам'ятати, що роль учителя нині змінюється. Він повинен бути терплячим і справедливим, не вдаватися до передражнювання, кепкування і не дозволяти іншим дітям робити це; ставитися з розумінням до потреб дітей; час від часу використовувати ручну працю (малювання, вирізання, клеєння, розфарбовування тощо), працювати над виправленням помилок разом з дітьми; готувати навчальний матеріали, не забуваючи про казки, ігри, вірші, пісні.

У цьому віці діти дуже вразливі до зовнішнього впливу навчально-виховного процесу. Вони здатні відчувати задоволення від досягнутих успіхів і мають стійкий інтерес до виконання ускладнених завдань. Діти із захопленням вивчатимуть іноземну мову для формування мінімального рівня володіння нею, достатнього для елементарного спілкування в типових повсякденних ситуаціях, зокрема і з носіями мови, якщо зміст навчального матеріалу відповідатиме їхнім уявленням, віковим особливостям та інтересам.

Використовуючи сучасні технології навчання, які є цікавими для дітей, учитель має враховувати їх вікові, психологічні особливості. Саме внутрішній світ учителя, його досвід, емоції, захопленість своєю справою, професійна майстерність відіграють велику роль у формуванні особистості дитини, впливають на її успіхи і невдачі.

Практичні дослідження показують, що вивчення іноземних мов з раннього віку сприяє розвитку інтелекту дитини в цілому, розширенню обсягу пам'яті, розвитку фонематичного та інтонаційного слуху. Знання набуваються без розумового перевантаження, якщо вони ґрунтуються на принципах:

- комунікативної спрямованості;
  - орієнтованості на учня;
  - особистісної орієнтованості;
  - інтегрованого навчання видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письма);
  - послідовності;
  - посильності та доступності;
  - конструктивного ставлення до помилок.
- При цьому необхідно умовою навчання є врахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку, а саме:
- образного сприймання та запам'ятування;
  - мимовільності уваги, її орієнтації на сильний подразник;
  - підвищеної емоційності сприйняття;
  - імпульсивності, недовільності вольових зусиль;
  - важливої ролі навчальної гри в процесі пізнавальної діяльності;
  - схильності дітей до копіювання, наслідування у діях;
  - конкретного або наочно-образного мислення;
  - екстенсивного характеру пізнання навколошнього світу, а також різних стилів навчання дітей.

І тільки за умови зазначеного вище практична мета навчання дітей першокласників англійської мови, тобто формування елементарної комунікативної компетенції, яка складається з лінгвістичної, мовленнєвої, соціокультурної та загальнонавчальної компетенції, буде досягнута.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». – К. : Світоч, 2009.
2. Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. – К. : «К.І.С.», 2003.
3. Выготский Л. С. Психология развития ребенка / Л. С. Выготский. – М., 2003.
4. Піроженко Т. О. Емоційно-вольова регуляція дитини як свідчення індивідуалізації життєдіяльності // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості : Зб. наук. праць / За ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 3. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 318 с.
5. Піроженко Т. О. ТЗЗ Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 152 с.